

2025/26

Adroddiad Blynyddol ar Safonau'r Gymraeg

HEDDLU
TRAFNIDIAETH
PRYDEINIG

BRITISH
TRANSPORT
POLICE

Cynnwys

Cynnwys	2
Rhagair	3
Cyflwyniad i Safonau'r Gymraeg	4
Ein hymrwymiad i Safonau'r Gymraeg	6
Safonau a Gwmpasir	7
Crynodeb gweithredol	9
Sgiliau iaith Gymraeg	11
Cwynion	12
Cyrsiau hyfforddi	12
Bathodynau a laniardau Cymraeg	13
Recriwtio	14
Casgliadau ac argymhellion	15
Atodiadau	16
Trefniadau cyffredinol	16

Rhagair

Mae'n bleser gennyf gyflwyno Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg Heddlu Trafnidiaeth Prydeinig (BTP) ar gyfer 2025/26.

Fel corff cyhoeddus sy'n gweithio yng Nghymru, mae BTP yn cydnabod pa mor bwysig yw hi bod pobl yn gallu defnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â'i wasanaethau. Mae Safonau'r Gymraeg yn darparu'r fframwaith ar gyfer yr ymrwymiad hwnnw ac yn helpu i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Yn ystod 2025/26, cychwynnodd BTP raglen waith i wneud ystyriaethau yn ymwneud â'r Gymraeg yn rhan fwy cyson o'i wasanaethau, ei gynllunio a'i brosesau mewnol.

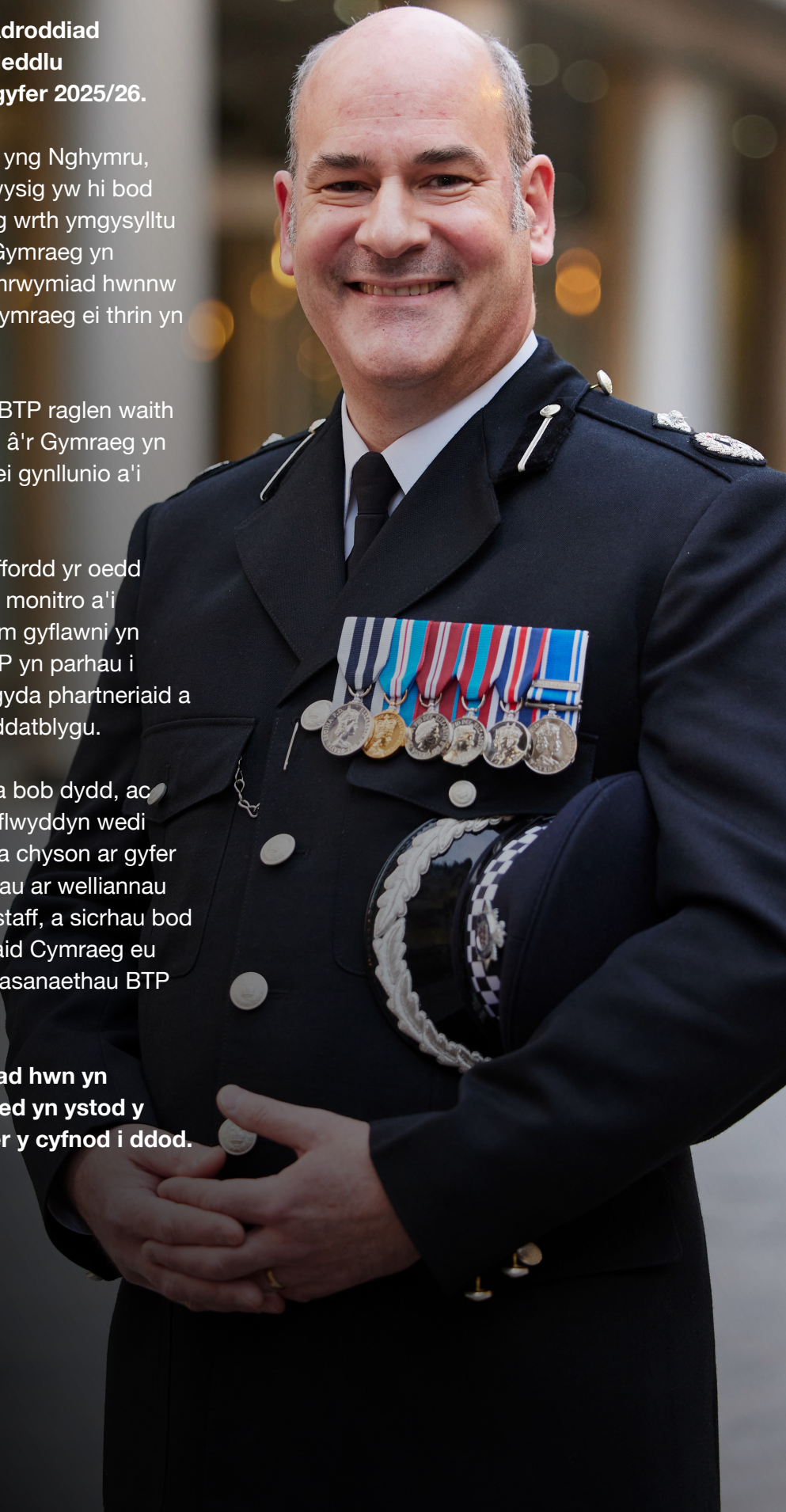
Roedd hyn yn cynnwys cryfhau'r ffordd yr oedd cydymffurfiaeth yn cael ei deall, ei monitro a'i phrofi, a sicrhau bod cyfrifoldeb am gyflawni yn glir ar draws y sefydliad. Bydd BTP yn parhau i weithio'n agored ac yn adeiladol gyda phartneriaid a rhanddeiliaid wrth i'r gwaith hwn ddatblygu.

Fel Llu, rydym yn ymdrechu i wella bob dydd, ac mae'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn wedi helpu i greu dull mwy cynaliadwy a chyson ar gyfer y dyfodol. Mae ein ffocws yn parhau ar welliannau ymarferol, cefnogi swyddogion a staff, a sicrhau bod cymunedau, teithwyr a rhanddeiliaid Cymraeg eu hiaith yn gallu cael mynediad at wasanaethau BTP yn hyderus.

Rwy'n gobeithio bod yr adroddiad hwn yn rhoi darlun clir o'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn ac o'r cyfeiriad ar gyfer y cyfnod i ddod.

Stuart Cundy QPM

Dirprwy Brif Gwnstabl

Cyflwyniad i Safonau'r Gymraeg

Mae'r Adroddiad Blyneddol hwn ar Safonau'r Gymraeg yn cael ei lunio i fodloni rhwymedigaethau adrodd statudol BTP o dan Safonau'r Gymraeg sy'n berthnasol i BTP drwy ei Hysbysiad Cydymffurfio.

Mae'r adroddiad hwn yn ymdrin â blwyddyn ariannol 2025/26 ac fe'i cyhoeddwyd yn ddwyieithog yn Gymraeg ac yn Saesneg o fewn chwe mis i ddiwedd blwyddyn ariannol BTP. Mae'r adroddiad hwn ar gael ar wefan BTP ac wedi'i hysbysebu yn unol â'r safonau.

Mae BTP yn gyfrifol am blismona'r seilwaith rheilffyrdd ledled Prydain Fawr, gydag Is-adran Cymru BTP yn gyfrifol yn ddaearyddol am ddarparu gwasanaethau ledled Cymru a'r Gororau. Mae ganddo nifer o staff o **151, sy'n cynnwys cymysgedd o swyddogion heddlu, swyddogion cymorth cymunedol yr heddlu a staff yr heddlu.**

O'r rhain, mae 50 aelod o staff sy'n cyflawni swyddogaethau cymorth yn gweithio mewn swyddi yng Nghymru; mae'r rhain yn cynnwys swyddogaethau heddlu arbenigol a'r Adran Rheoli Gwybodaeth.

At ddibenion monitro statudol, nid yw'r cwmpas yn gyfyngedig i swyddi sydd wedi'u lleoli yng Nghymru, a gall gynnwys staff y tu allan i Gymru os ydynt yn darparu gwasanaethau sy'n gysylltiedig â Chymru, neu'n cefnogi gwasanaethau o'r fath.

Mae BTP yn cydnabod ei rwymedigaethau o dan y Safonau Iaith Gymraeg. Yn yr adroddiad hwn, mae **“Safonau'r Gymraeg”** yn golygu'r safonau sy'n gymwys i BTP drwy ei Hysbysiad Cydymffurfio, ac mae gan gyfeiriadau diweddarach at **“y safonau”** yr un ystyr.

Ein hymrwymiad i Safonau'r Gymraeg

Mae BTP yn gweld y safonau fel cyfle i gryfhau gwasanaethau ar gyfer cymunedau yng Nghymru, staff a swyddogion. Mae BTP yn cydnabod hawl unigolion i fyw eu bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg, ac ni fydd BTP yn trin yr iaith yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddarparu'r gwasanaethau hyn yng Nghymru.

Mae BTP yn anelu at gydymffurfio â'r gofyniad deddfwriaethol a darparu gwasanaeth dwyieithog i bobl Cymru. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o'r prosesau sydd ar waith ar draws BTP i gefnogi cydymffurfiaeth â'r safonau, ac yn amlinellu'r gwelliannau y mae BTP yn gweithio tuag atynt.

Mae BTP yn croesawu adborth yn frwdfrydig am ei wasanaethau yng Nghymru a sut y gall wella. **Gweler ein gwefan am fanylion ar sut i roi adborth.**

Safonau a gwmpasir

Ar 30 Medi 2016, cyflwynodd Comisiynydd y Gymraeg y canlynol i Brif Gwnstabl Heddlu Trafnidiaeth Prydeinig:

Hysbysiad Cydymffurfio – Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r hysbysiad hwn yn:

- Nodi, neu'n cyfeirio at, un neu ragor o safonau a bennir gan Weinidogion Cymru o dan adran 26(1).
- Yn ei gwneud yn ofynnol i BTP gydymffurfio â'r safonau a nodwyd neu y cyfeiriwyd atynt.

Mae'r Hysbysiad Cydymffurfio yn nodi'r 148 o safonau sy'n gymwys i BTP ac yn parhau mewn grym oni bai, a hyd nes, y caiff ei ddirymu.

Cofnodir amrywiadau i'r hysbysiad fel diwygiadau i'r Hysbysiad Cydymffurfio. Hyd at ddyddiad yr adroddiad hwn, nid oes unrhyw amrywiadau wedi bod.

Dyddiad gorfodi'r safonau yw 30 Mawrth 2017.

Crynodeb gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn rhan o drefniadau adrodd ac sicrwydd statudol BTP ar gyfer y safonau.

Yn ystod 2025/26, fe wnaeth BTP gomisiynu adolygiad ac ailosodiad o'i drefniadau ar gyfer y safonau, a dechrau ar y broses honno. Mae'r adolygiad yn parhau ac yn cael ei gynnal gan Uned Rheoli Gwybodaeth BTP. Mae'r gwaith wedi adnewyddu a chryfhau trefniadau llywodraethu, gwella trefniadau monitro, egluro atebolrwydd a sefydlu 2025/26 fel y sail ar gyfer cymharu yn y dyfodol.

Cynhaliwyd yr adolygiad yn dilyn yr angen a nodwyd am brosesau dogfenedig cliriach ar gyfer sicrwydd ac adrodd statudol.

Y Dirprwy Brif Gwnstabl yw'r perchennog gweithredol ar gyfer y safonau.

Y nod yw sicrhau bod BTP wedi'i baratoi ar gyfer y dyfodol, gyda ystyriaethau'r iaith Gymraeg yn flaenllaw yn y cynllunio ar gyfer y dyfodol.

Disgwylir i'r adnewyddiad gael nifer o ganlyniadau. Bydd yn:

- Atgyfnerthu ymrwymiad BTP i'r Gymraeg ar gyfer ei swyddogion, ei staff, y diwydiant rheilffyrdd a'r cyhoedd.
- Adolygu mewnwyd BTP i sicrhau bod gan swyddogion a staff fynediad at yr wybodaeth ddiweddaraf sy'n ofynnol gan yr Hysbysiad Cydymffurfio.
- Adolygu tudalennau gwe allanol BTP er mwyn sicrhau bod gan gwsmeriaid y modd i gysylltu â BTP a chael mynediad at adnoddau perthnasol.
- Sicrhau bod perchnogion busnes penodol yn gyfrifol am gyflawni'r safonau o fewn eu cylch gwaith.

Mae BTP yn datblygu Polisi a Gweithdrefn Gweithredu'r Gymraeg, a fydd yn cael eu hadlewyrchu'n llawnach yn yr adroddiad blynyddol nesaf.

Mae BTP hefyd wedi comisiynu adolygiad annibynnol o ddarpariaeth gwasanaethau ffôn yn y Gymraeg er mwyn ystyried y trefniadau presennol a nodi cyfleoedd i wella cysondeb a gwydnwch. Bydd canfyddiadau ac argymhellion yr adolygiad yn llywio gweithgareddau gwella yn ystod 2026/27.

Mae trefniadau llywodraethu wedi cael eu hadnewyddu a'u cryfhau i gefnogi darparu gwasanaethau yn unol â Safonau'r Gymraeg. Y Dirprwy Brif Gwnstabl Stuart Cundy QPM yw'r prif swyddog sy'n gyfrifol am y safonau o fewn BTP, gyda chefnogaeth yr Uwch-arolygydd dros Gymru ar gyfer darpariaeth weithredol a goruchwyliaeth leol.

Mae Grŵp Gweithredol y Gymraeg, dan gadeiryddiaeth Helen Edwards, Pennaeth Rheoli Gwybodaeth, yn darparu goruchwyliaeth o ran monitro a chyflawni'r safonau. Mae'r grŵp gweithredol yn cyfarfod yn rheolaidd i ystyried darpariaeth gwasanaeth mewnol ac allanol, cynnydd yn erbyn yr Hysbysiad Cydymffurfio ac unrhyw feysydd sydd angen camau gweithredu pellach.

Mae'r grŵp gweithredol yn darparu diweddariadau chwarterol drwy Fwrdd Archwilio, Risg, Arolygu a Chydymffurfiaeth BTP, sy'n gweithredu fel y llwybr sicrwydd uwch ar gyfer cynnydd, risgiau a gweithgarwch sicrwydd sy'n ymwneud â'r safonau.

Lle mae'r grŵp gweithredol yn nodi meysydd lle na all ddylanwadu'n uniongyrchol ar gydymffurfiaeth, neu lle mae angen dehongli neu gefnogaeth bellach, ceisir canllawiau gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.

Sgiliau iaith Gymraeg

Mae monitro yn cwmpasu staff sydd wedi'u lleoli yng Nghymru a staff y tu allan i Gymru sy'n darparu neu'n cefnogi gwasanaethau sy'n gysylltiedig â Chymru, gan gynnwys gwasanaethau ffôn perthnasol yn y Gymraeg.

Mae rhagor o fanylion ar gael yn yr atodiadau.

Lefel cyrhaeddiad	Nifer y gweithwyr
Lefel 0 – Dim sgiliau Cymraeg	63
A1 (Mynediad)	68
Lefel 1 / A1	3
Lefel 2 / A2	2
Lefel 3 / B1	1
Lefel 4 / B2/C1	5
Lefel 5 / C2	0

Bydd BTP yn adolygu'r broses o gasglu data yn y dyfodol yn unol â'r canllawiau perthnasol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.

Mae hyn yn darparu'r llinell sylfaen i BTP ar gyfer adrodd ar allu yn y Gymraeg ar draws y gweithlu perthnasol. Defnyddir y llinell sylfaen hon i gefnogi cynllunio'r gweithlu, nodi anghenion hyfforddi a chymharu canlyniadau archwiliadau sgiliau yn y dyfodol.

Cwynion

Maes

Cwynion ynghylch
Safonau'r Gymraeg

Cyfnod adrodd 2025/26

0

Nodiadau

Mae unrhyw gwynion gan y cyhoedd ynghylch y Gymraeg yn cael eu trin gan yr Adran Safonau Proffesiynol ac yn cael eu cyfeirio at yr Uwch-arolygydd dros Gymru i'w hadolygu.

Cyrsiau hyfforddi

Dangosir isod nifer y gweithwyr BTP a gwblhaodd hyfforddiant yn y Gymraeg yn ystod 2025/26.

Cwrs hyfforddi

Hyfforddiant ac asesiad
iaith Gymraeg Lefel 1
mewnol ar-lein

Nifer y staff

40

Nodiadau

Wedi'i gwblhau yn ystod 2025/26.

Gofynnir i bob swyddog ac aelod o staff sydd wedi'u lleoli yng Nghymru a'r Gororau gwblhau'r hyfforddiant Lefel 1 yn y Gymraeg. Mae'r hyfforddiant yn ddewisol i bob aelod arall o staff.

Bathodynau a laniardau Cymraeg

Bathodynau a laniardau Cymraeg

Nifer y staff

Nodiadau

Staff a swyddogion sydd â mynediad
at fathodyn 'Cymraeg' neu 'Dw i'n
dysgu Cymraeg' a/neu laniard

1

Cyfnod adrodd 2025/26

Mae BTP wedi comisiynu archwiliad blynyddol o sgiliau iaith Gymraeg i asesu sgiliau iaith Gymraeg staff a swyddogion Canolfan Gyswllt y Llu sy'n gweithio yng Nghymru neu sy'n ymwneud â'r gwasanaeth yno. Mae'r archwiliad hefyd yn nodi a oes angen bathodynau a/neu laniardau iaith Gymraeg ar staff ar gyfer eu rolau, er mwyn sicrhau bod adnoddau priodol yn cael eu darparu.

Bydd dadansoddiad manylach pellach yn cael ei gynnwys yn adroddiad blynyddol y flwyddyn nesaf.

Recriwtio

Mae nifer y swyddi newydd a gwag a hysbysebwyd yn ystod 2025/26, yn ôl categori sgiliau iaith Gymraeg, i'w gweld isod. Ar gyfer swyddogion a swyddogion arbennig, bydd hyn yn cynnwys y rhai sy'n trosglwyddo, y rhai sy'n dychwelyd i'r gwasanaeth a dyrchafiadau.

Ar gyfer blwyddyn adrodd 25-26, cyfanswm y swyddi gwag a hysbysebwyd ar gyfer yr holl Swyddogion, Swyddogion Gwirfoddol, Staff a PCSOs oedd **823**. Ar gyfer swyddogion a swyddogion gwirfoddol, bydd hyn yn cynnwys y rhai sy'n trosglwyddo, y rhai sy'n dychwelyd i'r gwasanaeth a dyrchafiadau.

Categori sgiliau iaith Gymraeg	Nifer y staff	Nodiadau
Sgiliau iaith Gymraeg yn hanfodol	0	Cofnodwyd ffigwr sero ar gyfer y categori hwn.
Bydd angen dysgu sgiliau iaith Gymraeg wrth benodi.	0	Cofnodwyd ffigwr sero ar gyfer y categori recriwtio hwn.
Sgiliau iaith Gymraeg yn ddymunol	0	Cofnodwyd ffigwr sero ar gyfer y categori hwn.
Nid oes angen sgiliau yn y Gymraeg.	0	Cofnodwyd ffigwr sero ar gyfer y categori hwn.

Bydd prosesau ar gyfer cofnodi gwerthusiad iaith Gymraeg o ddisgrifiadau swyddi yn cael eu hadolygu erbyn y cyfnod adrodd nesaf. Mae'r categorïau recriwtio uchod yn adlewyrchu'r categorïau a gymhwyswyd i swyddi a hysbysebwyd. Bydd yr adolygiad yn ystyried pa wybodaeth sy'n cael ei chasglu ar hyn o bryd, beth ddylid ei chasglu a sut y gellir gwella'r broses yn y dyfodol.

Nid yw'r categorïau recriwtio hyn yn disodli'r gofyniad ar wahân o ran cynefino a hyfforddi staff newydd a recriwtiaid swyddogion sy'n gweithio yng Nghymru a'r Gororau – sef y gofyniad i gwblhau hyfforddiant iaith Gymraeg Lefel 1.

Casgliadau ac argymhellion

Mae blwyddyn ariannol 2025/26 yn rhoi sail gliriach i BTP ar gyfer gwelliant yn y dyfodol. Yn ystod 2026/27, bydd BTP yn defnyddio hyn i fonitro cynnydd, cymharu gweithgareddau a dangos tystiolaeth o welliant mewn adroddiadau blynyddol yn y dyfodol. Bydd y camau gweithredu canlynol yn cefnogi gwelliant parhaus ac adrodd yn y dyfodol.

Rhif	Categoriâu sgiliau iaith Gymraeg	Nodiadau
1	Datblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol yn BTP at ddiben hyrwyddo a hwyluso defnyddio'r iaith, a chyhoeddi'r polisi hwnnw ar yr intranet.	Safon 95
2	Darparu cyfleoedd i staff nad ydynt yn siarad Cymraeg ddysgu Cymraeg yn ystod oriau gwaith.	Safon 127
3	Darparu cyfleoedd i weithwyr sydd wedi cwblhau hyfforddiant sylfaenol yn y Gymraeg i dderbyn hyfforddiant pellach, yn rhad ac am ddim, i ddatblygu eu sgiliau iaith.	Safon 128
4	Cynnal cyswllt rheolaidd â Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg i gefnogi gweithredu Safonau'r Gymraeg ac i geisio arweiniad lle bo angen.	Cefnogi gweithredu a sicrwydd o ran y Safonau perthnasol.
5	Cwblhau'r adolygiad annibynnol o ddarpariaeth gwasanaethau ffôn yn y Gymraeg a defnyddio'r argymhellion i lywio gwelliannau i wasanaethau yn ystod 2026/27.	Yn cefnogi darpariaeth gwasanaethau ffôn yn y Gymraeg a safonau darparu gwasanaethau cysylltiedig.

Atodiadau

Trefniadau cyffredinol

Mae BTP yn datblygu Polisi a Gweithdrefn Gweithredu'r Gymraeg i gefnogi hyrwyddo a hwyluso'r Gymraeg ac i gefnogi camau a gymerir mewn perthynas â'r safonau yn y meysydd canlynol.

Darparu gwasanaethau

- **Safonau 1, 4–7** yn ymwneud â gohebiaeth
- **Safonau 8, 9, 11–17, 19–22** yn ymwneud â gwasanaethau ffôn
- **Safonau 24, 24A, 25, 25A, 25D** yn ymwneud â chyfarfodydd a chyfweliadau mewnol
- **Safonau 26, 26A, 27, 27A** yn ymwneud â chyfarfodydd a chyfweliadau mewnol ynghylch ymholiadau'r heddlu
- **Safonau 28–36** yn ymwneud â chyfarfodydd a digwyddiadau cyhoeddus
- **Safonau 38, 46–48B** yn ymwneud â dogfennau a ffurflenni
- **Safonau 49, 52–56** yn ymwneud â gwasanaeth digidol ac ar-lein
- **Safonau 58, 59, 60, 61, 64–67** yn ymwneud ag arwyddion, y dderbynfa a hysbysiadau
- **Safonau 73, 74, 74A, 76, 77, 78, 79, 80, 84** yn ymwneud â chontractau, tendrau, gwasanaethau iaith Gymraeg ac hunaniaeth gorfforaethol

Gwneud polisi

- **Safonau 85–90, 92–94** yn ymwneud â safonau gwneud polisi

Disgwylir i brosiectau a chynlluniau gofnodi ystyriaethau yn ymwneud â'r Gymraeg a chadw tystiolaeth ategol lle bo hynny'n berthnasol.

Ystyrir materion yn ymwneud â'r Gymraeg fel rhan o benderfyniadau polisi a phrosiectau perthnasol. Bydd BTP yn parhau i gofnodi sut y caiff effeithiau ar y Gymraeg eu hystyried, gan gynnwys unrhyw gamau sydd eu hangen i osgoi effeithiau niweidiol neu i hyrwyddo cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg.

Gweithredol

- **Safonau 95–109A, 111–113A, 115** yn ymwneud â phrosesau mewnol
- **Safonau 117, 124–133A** yn ymwneud â'r gweithlu, hyfforddiant a systemau
- **Safonau 134–135B, 137–138** yn ymwneud â recriwtio
- **Safonau 139–142** yn ymwneud ag amgylchedd y gweithle
- **Safonau 143–151** yn ymwneud â safonau cadw cofnodion

Atodol

- **Safonau 152–171** yn ymwneud â darparu gwasanaethau atodol, llunio polisïau, safonau gweithredol a chadw cofnodion.

Argaeledd gwybodaeth am Safonau'r Gymraeg i staff

Mae tudalen fewnrwyd bwrpasol ar gyfer Safonau'r Gymraeg ar gael i holl staff BTP fel pwynt cyswllt cyntaf; caiff y dudalen hon ei diweddarau a'i hehangu yn hydref 2026.

Lefel cyrhaeddiad	Band CEFR	Disgrifiad	Mapio'r arolwg a ddefnyddiwyd
Lefel 0	Islaw A1	Dim sgiliau iaith Gymraeg.	Dim sgiliau.
A1 (Mynediad)	A1	Lefel adnabod ragarweiniol: gallu deall a defnyddio geiriau cyfarwydd bob dydd a chyfarchion syml.	Geiriau a chyfarchion sylfaenol yn unig.
Lefel 1	A1	Lefel ddechreuol ymarferol: gallu cyfathrebu mewn sefyllfaoedd syml bob dydd gan ddefnyddio ymadroddion a mynegiadau sylfaenol.	Sefyllfaoedd syml bob dydd
Lefel 2	A2	Gallu gyfathrebu mewn sefyllfaoedd gwaith arferol a delio â phynciau cyfarwydd.	Sefyllfaoedd gwaith arferol
Lefel 3	B1	Gallu cyfathrebu'n rhugl yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gwaith a deall trafodaethau mwy cymhleth.	Rhugl yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gwaith.
Lefel 4	B2/C1	Gallu defnyddio'r Gymraeg yn hyderus mewn cyd-destunau gwaith mwy cymhleth neu broffesiynol.	Defnydd proffesiynol o'r Gymraeg
Lefel 5	C2	Gallu defnyddio'r Gymraeg ar lefel hynod hyfedr neu bron yn frodorol mewn cyd-destunau proffesiynol cymhleth.	Defnydd proffesiynol hynod hyfedr o'r Gymraeg

Mae BTP yn defnyddio'r broses mapio hon i adrodd ar allu yn y Gymraeg yn gyson ar draws y sefydliad. Mae'n cefnogi monitro, adrodd blynyddol a chynllunio'r gweithlu yn y dyfodol.

Bydd BTP yn adolygu casglu data yn y dyfodol yn unol ag unrhyw ganllawiau perthnasol gan ac mewn trafodaethau gyda Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.

HEDDLU
TRAFNIDIAETH
PRYDEINIG

BRITISH
TRANSPORT
POLICE

2025/26

Adroddiad Blynyddol ar Safonau'r Gymraeg